הכא בקטלא עסקינן. תימה דמשמע דקטלא טעמא משום חציצה וא"כ אמאי תני (ג) במתניתין בסיפא בהדי חוטי צמר בריסא הוה ליה למיתניה ואומר רשב"א דקטלא נמי דבר של נוי הוא ויש לחוש דילמא שליף ומחויא ומיירי מתני' בדפוי לוכל חציצה ולכך אין לחוסרו אלא משום תכשיט אבל בריסא דהכא אירי במיהדק לוכל למיתפס דילמא שלפא שאינה מסירה לפי שלא תרפה בעצמה בשר וא"ת ומאי דוחקיה לאוקמא בריסא משום חציצה לוקמא בדפוי ומשום משלפא כמתני' וי"ל דבריסא משמע ליה דטעמא משום חציצה דומיא דריסא דקתני הבנות יוצאות בחוטין שבאזניהם דלא איצטריך לוכל למיתפס דילמא שלפא ומחוייא דספיטא הוא דמאי נוי שייך בחוטין אלא איצטריך לאשמעינן דאין בו חציצה ואינה מסירתן בשעת טבילה וה"נ סיפא טעמא משום חציצה: **תניא** נמי הכי כו'. מדהכי (ג) וסרביטין הקבועים בה ודרך לקבוע אפשיר בשבכה אבל מומרתא דקטיפתא אין קובעין: **אי** בבלא דעבדא תנן. תימה אי כבלא דעבדא תנן אמאי קתני טפי גבי אשה וי"ל דנעי למיתני בסיפא דמתני' יוצאה בכבול ובפאה נכרית לחצר ופאה נכרית לא שייכא אלא באשה וא"ת אמאי לא תני נמי בריסא פאה נכרית בהדי כבול דאין יוצאין בה לרה"ר וי"ש לומר דמילתא דספיטא היא דאסור לצאת בה לרה"ר דודאי משלפא משום דמחכו עלה וא"ת אי כבלא דעבדא תנן אמאי שרי בחצר טפי משאר דברים אבל אי כיפה של צמר תנן איתא דשרי בחצר אלא לרבי יוסי דתנן בפ"ד דשבת (דף סד:) וי"ל דכבלא דעבדא שרי כדי לעשות בו קורת רוח לרבו שאם היה כל היום בלא כבול אפילו בחצר בדבר מועט שיעשה העבד כנגד רבו סבור רבו שדעתו למרוד בו ואתי לידי קטטה ולקמן דפרישי דבסיפא מודו כ"ע דכבול כיפה של צמר היא קשה לר"י דהא משמע הכא למ"ד כבלא דעבדא תנן שרי כיפה של צמר אף לרה"ר: **אין** בה משום בלאים. פרש"י משום שאינה טווי וריב"א אומר דמשום הכי אין להתיר דהתנן הלכים אסורין מפני שהן שוטין אלא משום דאיסטמא דבר קשה הוא ובדבר קשה לא אסרו רבנן משום בלאים כדאמר בפרק קמא דביצה (דף טו. ושם) א"ר הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמלא דגרס שריא אע"ג דשאר לבדים אסורין האי שריא לפי שהיא קשה וכן משמע בומא פרק בא לו (דף סט.) רב אשי אמר בגדי כהונה קשין הן ולכך שרי להציע תחתיהם כי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמלא דגרס שריא וקשה לר"ת דאמרינן בפ"ק דערכין (דף ג:) הכל חייבים בציצית בבגדים לוש וישראלים ופרץ פשיטא ומשני בהנים אינהו אינהו דאיכא בלאים לגבייהו כו' לא ליחייבי והשתא היכי' אישתרי להו והא בגדי כהונה קשין הן וכה"ג לישראל נמי שרי ואומר ר"ת דדבר שהוא שוה טווי ונו' [ודרך מלבוש והעלאה] דאסור מן התורה אין חילוק בין רך לקשה דבכל ענין אסור מן התורה אבל בבלאים דרבנן כגון לבדים שאינם אלא שוה שרי בקשין אפילו לבדים כיון דאין בהו בלאים אלא מדרבנן ובגדי כהונה נמי כיון דשרי מדאורייתא להציע מתחיהן כדתניא' לא יעלה עליו אבל אתה מותר להציעו תחתיך אבל אמרו מכבים אסור לעשות כן כו' שרי אפילו מדרבנן כיון דקשין הן דבקשין לא גזרו רבנן בלל ובדבר רך נמי היכא דלא שכיח כריכה מותר להציעו תחתיו כגון מרדעת החמור וכרים וכסתות ומילי אחריני דמשיב במס' בלאים' ועל אותן קוטש פורפוטש השיב ר' יצחק שאם יש בתוכן בלאי בגדים של צמר ושל פשתן ונתחב בהן המחט שאי תפירות דאסורין בהעלאה אפילו חוט התפירה של קנבוס או של משי אלא התירו כרים וכסתות אלא בהעלאה אבל בהעלאה לא אבל אם אין בתוכן רק גיזי צמר יכול להיות דמותר אף בהעלאה שאין חוט התפירה מחברן לבגד בלל אלא שמחבר ומקרב שני הבגדים של פשתן שהן כסוי הקוטש משני לדדין ומתוך כך מתהדק הצמר שבינתיים ואין זה חיבור כחיבור אריג או תפירה או קשירת חבלים דבמה בהמה[ה]: **ואינה** מטמאה בנגעים. קשה לר"י מאי איריא בנגעים אפי' במת ושרץ לא מטמא דבגיעין טווי ואריג כדאמר לקמן (דף מד.) ואומר ר"י דמטמא במת ושרצים מק"ו דפסקין קטיעים[ו] שטהורין בזב וטמאים במת ושרץ אי מטמא שטמא בזב דשייך בה מדרש כמו בכפה לאמר (כלים פרק כ"ח משנה ה) כפה שנתנו לפ"ת טהור מן המדרש אינו דין שיטמא במת ושרץ ובערוך פי' איסטמא תחיכה של בגד מוחזב וקטועין בה אבנים טוטות ומרגליות ולפ"ז איכא דטמא במת ושרצים כשאר תכשיט[ז] אבל בגגעים לא שאין הבגד עיקר כ"ל הוחזב ואבנים טוטות ואמאי טעמא נמי אין בה משום בלאים:

והאמר

הכא בקטלא עסקינן. דאשה חונקת את עצמה דניחא לה שתראה כבעלת בשר: ר' יהודה אומר של צמר ושל שער אין חוצצין מפני שהמים באין בהן: אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בחוטי שער [ב] א"ל[ג] אביי הלכה מכלל דפליגי וכי תימא אי לאו דשמעיה מתנא קמא דאיירי בחוטי שער איהו נמי לא הוה מיירי ודילמא כשם קאמר להו כי היכי דמודיתו לי בחוטי שער אודו לי נמי בחוטי צמר [ג] איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל [ד]מודים חכמים לרבי יהודה בחוטי שער תניא נמי הכי חוטי צמר חוצצין חוטי שער אין חוצצין ר' יהודה אומר של צמר ושל שער אין חוצצין אמר רב נחמן בר יצחק מתניתין נמי דיקא דקתני [ה] יוצאה אשה בחוטי שער בין משלה בין משל חברתה מני אילימא רבי יהודה אפילו חוטי צמר נמי אלא לאו רבנן היא וש"מ בחוטי שער לא פליגי ש"מ: לא בטוטפת: מאי טוטפת א"ר יוסף חומרתא דקטיפתא א"ל אביי [ו] ותהוי כקמיע מומחה ותשתרי [ז] אלא אמר רב[ח] יהודה משמיה דאביי אפוזיינו[ט] תניא נמי הכי [י] יוצאה אשה בסבכה המוזהבת ובטוטפת ובסרביטין הקבועין בה איזו טוטפת ואיזו סרביטין א"ר אבהו טוטפת המוקפת לה מאזן לאזן סרביטין המגיעין לה עד לחייה אמר רב הונא עניות עושין אותן של מיני צבעונין עשירות עושין אותן של כסף ושל זהב: ולא בכבול: אמר רבי יגאי כבול זה איני יודע מהו אי כבלא דעבדא תנן אבל כיפה של צמר שפיר דמי או דילמא כיפה של צמר תנן וכ"ש כבלא דעבדא[כ] אמר רבי אבהו מסתברא כמ"ד [ל]כיפה של צמר תנן ותניא נמי הכי יוצאה אשה בכבול ובאיסטמא לחצר ר"ש בן אלעזר אומר אף בכבול [מ] לרה"ר כלל [נ] אמר רשב"א כל שהוא למטה מן השבכה אין יוצאין בו כל שהוא למעלה מן השבכה אין יוצאין בו מאי איסטמא א"ר אבהו ביזיוני מאי ביזיוני אמר אביי אמר רב[ס] כליא פרוחי[ת]"ר[ע] ג' דברים נאמרו באיסטמא [פ] אין בה משום כלאים [צ] ואינה מטמאה בנגעים ואין יוצאין בה לרה"ר משום ר"ש אמרו אף אין

בקטלא עסקינן. תימה דמשמע דקטלא טעמא משום חציצה וא"כ אמאי תני (ג) במתניתין בסיפא בהדי חוטי צמר בריסא הוה ליה למיתניה ואומר רשב"א דקטלא נמי דבר של נוי הוא ויש לחוש דילמא שליף ומחוייא ומיירי מתני' בדפוי לוכל חציצה ולכך אין לחוסרו אלא משום תכשיט אבל בריסא דהכא אירי במיהדק לוכל למיתפס דילמא שלפא שאינה מסירה לפי שלא תרפה בעצמה בשר וא"ת ומאי דוחקיה לאוקמא בריסא משום חציצה לוקמא בדפוי ומשום משלפא כמתני' וי"ל דבריסא משמע ליה דטעמא משום חציצה דומיא דריסא דקתני הבנות יוצאות בחוטין שבאזניהם דלא איצטריך לוכל למיתפס דילמא שלפא ומחוייא דספיטא הוא דמאי נוי שייך בחוטין אלא איצטריך לאשמעינן דאין בו חציצה ואינה מסירתן בשעת טבילה וה"נ סיפא טעמא משום חציצה: **תניא** נמי הכי כו'. מדהכי (ג) וסרביטין הקבועים בה ודרך לקבוע אפשיר בשבכה אבל מומרתא דקטיפתא אין קובעין: **אי** בבלא דעבדא תנן. תימה אי כבלא דעבדא תנן אמאי קתני טפי גבי אשה וי"ל דנעי למיתני בסיפא דמתני' יוצאה בכבול ובפאה נכרית לחצר ופאה נכרית לא שייכא אלא באשה וא"ת אמאי לא תני נמי בריסא פאה נכרית בהדי כבול דאין יוצאין בה לרה"ר וי"ש לומר דמילתא דספיטא היא דאסור לצאת בה לרה"ר דודאי משלפא משום דמחכו עלה וא"ת אי כבלא דעבדא תנן אמאי שרי בחצר טפי משאר דברים אבל אי כיפה של צמר תנן אמאי שרי בחצר אלא לרבי יוסי דתנן בפ"ד דשבת (דף סד:) וי"ל דכבלא דעבדא שרי כדי לעשות בו קורת רוח לרבו שאם היה כל היום בלא כבול אפילו בחצר בדבר מועט שיעשה העבד כנגד רבו סבור רבו שדעתו למרוד בו ואתי לידי קטטה ולקמן דפרישי דבסיפא מודו כ"ע דכבול כיפה של צמר היא קשה לר"י דהא משמע הכא למ"ד כבלא דעבדא תנן שרי כיפה של צמר אף לרה"ר: **אין** בה משום בלאים. פרש"י משום שאינה טווי וריב"א אומר דמשום הכי אין להתיר דהתנן הלכים אסורין מפני שהן שוטין אלא משום דאיסטמא דבר קשה הוא ובדבר קשה לא אסרו רבנן משום בלאים כדאמר בפרק קמא דביצה (דף טו. ושם) א"ר הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמלא דגרס שריא אע"ג דשאר לבדים אסורין האי שריא לפי שהיא קשה וכן משמע בומא פרק בא לו (דף סט.) רב אשי אמר בגדי כהונה קשין הן ולכך שרי להציע תחתיהם כי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמלא דגרס שריא וקשה לר"ת דאמרינן בפ"ק דערכין (דף ג:) הכל חייבים בציצית בבגדים לוש וישראלים ופרץ פשיטא ומשני בהנים אינהו אינהו דאיכא בלאים לגבייהו כו' לא ליחייבי והשתא היכי' אישתרי להו והא בגדי כהונה קשין הן וכה"ג לישראל נמי שרי ואומר ר"ת דדבר שהוא שוה טווי ונו' [ודרך מלבוש והעלאה] דאסור מן התורה אין חילוק בין רך לקשה דבכל ענין אסור מן התורה אבל בבלאים דרבנן כגון לבדים שאינם אלא שוה שרי בקשין אפילו לבדים כיון דאין בהו בלאים אלא מדרבנן ובגדי כהונה נמי כיון דשרי מדאורייתא להציע מתחיהן כדתניא' לא יעלה עליו אבל אתה מותר להציעו תחתיך אבל אמרו מכבים אסור לעשות כן כו' שרי אפילו מדרבנן כיון דקשין הן דבקשין לא גזרו רבנן בלל ובדבר רך נמי היכא דלא שכיח כריכה מותר להציעו תחתיו כגון מרדעת החמור וכרים וכסתות ומילי אחריני דמשיב במס' בלאים' ועל אותן קוטש פורפוטש השיב ר' יצחק שאם יש בתוכן בלאי בגדים של צמר ושל פשתן ונתחב בהן המחט שאי תפירות דאסורין בהעלאה אפילו חוט התפירה של קנבוס או של משי אלא התירו כרים וכסתות אלא בהעלאה אבל בהעלאה לא אבל אם אין בתוכן רק גיזי צמר יכול להיות דמותר אף בהעלאה שאין חוט התפירה מחברן לבגד בלל אלא שמחבר ומקרב שני הבגדים של פשתן שהן כסוי הקוטש משני לדדין ומתוך כך מתהדק הצמר שבינתיים ואין זה חיבור כחיבור אריג או תפירה או קשירת חבלים דבמה בהמה[ה]: **ואינה** מטמאה בנגעים. קשה לר"י מאי איריא בנגעים אפי' במת ושרץ לא מטמא דבגיעין טווי ואריג כדאמר לקמן (דף מד.) ואומר ר"י דמטמא במת ושרצים מק"ו דפסקין קטיעים[ו] שטהורין בזב וטמאים במת ושרץ אי מטמא שטמא בזב דשייך בה מדרש כמו בכפה לאמר (כלים פרק כ"ח משנה ה) כפה שנתנו לפ"ת טהור מן המדרש אינו דין שיטמא במת ושרץ ובערוך פי' איסטמא תחיכה של בגד מוחזב וקטועין בה אבנים טוטות ומרגליות ולפ"ז איכא דטמא במת ושרצים כשאר תכשיט[ז] אבל בגגעים לא שאין הבגד עיקר כ"ל הוחזב ואבנים טוטות ואמאי טעמא נמי אין בה משום בלאים:

והאמר

עין משפט נר מצוה

ה **א** ממ' פ"ב מהל' מקוואות הלכה ה סמג עשין רמח טור וש"ע יו"ד סי' קלא סעיף ד:
ו **ב** (ממ' פי"ט מהל' שבת הל"ד) טוש"ע א"ח סי' שא סעיף טו:
ז **ג** ממ' פי"ט מהל' שבת הלכה יז"ד סמג לאוין קפ טור וש"ע א"ח סי' שא סעיף טו:
ח **ד** ממ' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ג:
ט **ה** ממ' פ"י מהל' כלאים הלכה כ סמג לאוין רפג טור וש"ע י"ד סי' שא סעיף יד:
י **ו** ממ' פי"ג מהל' טומאת צרעת הלכה ג:

רב נסים גאון

פ"ו תנו רבנן שלשה דברים נאמרו באיסטמא וכו'. לדברי תנא קמא אין בה משום עטרת חתנים ולדברי ר' שמעון בן אלעזר אין בה משום עטרות כלות הוא מחמת הטעם שאמרו במס' סוטה בפרק האחרון (דף מט) בפולמוס של אספסיינוס גזרו על עטרת חתנים בפולמוס של טיטוס גזרו על עטרות כלות. **ובס' א' מן גיטין** (דף ז) אמרו אמר ליה ריש גלותא לרב הונא כלילא מגלן דאסיר אמר ליה מרבנן דתנן בפולמוס של אספסיינוס קיסר גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס אדהכי קם רב הונא לאיפנויי אמר ליה רב חסדא קרא כתיב (יחזקאל כא) כה אמר ה' הסר המצנפת וכי מה מצנפת אצל העטרה לומר לך בזמן שהמצנפת בראש כהן גדול תהא עטרה בראש חתנים נסתלקה מצנפת מראש כהן גדול תסתלק העטרה מראש כל אדם אדהכי אתא רב הונא אשכחינהו דהוו יתבי וקאמרי להא שמעתא אמר להו האלהים מדרבנן הוא דאסור:

הזוג

ליקוטי רש"י

בחוטי שער. שקולפת בהן שערה. **בין משלה.** תלוין [לקמן סד:]. **תהוי כקמיע.** שכותבין וטוענין לרפואה. **ותשתרי.** דמקטיפה הוא לאוה כמאד ממלבושיו [שם ס.]. **כיפה.** כמו כופב של צמר לגן שקורין פילטר"ש [פסוקה מס:]. כעין כופב של צמר ונוטעות הבנים ממה שעיף קיטוריהן בדאמר"ר בנמה אשה יוצאה [בישק כ:]. כופב קטן פלטר"ש [חולין קלח.]. **למטה מן השבכה.** לגון כיפה של צמר. **יוצאין בו.** אלא מיישן אילמא שלפא ומחוייא דמיגלי שערה ומגגעיל בה שהשבכה נוי הוא לשער [לקמן סה.].

רבינו חננאל

בקטלא ומשום דאשה חונקת עצמה כדי שתראה בעלת בשר. **פירש רב יוסף טוטפת חומרתא דקטיפתא** יש מי שאומרים כי הוא ממיני מרגליות שתולות הנשים בצוארהן משום עין רעה ונדחו דבריו. **ואיתוקמא מאי טוטפת אבזיינו** כלומר אב שיש בו מיני הרבה כי מיני תרגם זני דכתיב (דניאל ג) זני זמרא פירוש כל מיני זמר והיא נקראת טוטפת מפני שנותנת למעלה מן המצח במקום הטוטפת כדתניא יוצאה אשה בסבכה המוזהבת ובטוטפת דמאתן לאחן סרבוטין המגיעין לה עד לחייה: **ולא בכבול** אוקמה ר' אבהו כיפה של צמר דתניא אשה בכבול ובאיצטמא לחצר ר' שמעון בן אלעזר אומר בכבול אף לרה"ר כו' דייקינן דכבול דומיא דאיצטמא מה איצטמא כיפה אף כבול כיפה. **וכדגרסינן** (חולין קלח ע"א) כיפה של צמר היה מונח בראש כ"ג ועליו הציץ שנאמר ושמת אותו על פתיל תכלת והן חוטין גדילין מעשה עבות רחבין בשתים ושלש אצבעות כגון אבנט. **ולית הלכתא כשמואל דאמר בכלא דעבדא** דאין עושין בדבר של תורה להקל מספקא אלא הכבול שאסרה משנתנו היא כיפה של צמר וכ"ש כבלא דעבדא שאסור. **איצטמא היא**

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) [לקמן קו: ושם נסמן], **ב)** לקמן סד:, **ג)** [תוספפתא פרק ס], **ד)** עיין רש"י לקמן נט: ד"ה מנקטא פארי, **ה)** לקמן ס., **ו)** סד:, **ז)** [דף סד:], **ח)** [ס"ע מ"ע דכלאים], **ט)** יומא סט., **י)** פ"ט מ"ב ומ"ד, **כ)** לעיל נד., **ל)** לקמן פד:, **מ)** לקמן סג סוע"ב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כשם קאמר וכו' אמר הס"ל ואח"כ מה"ד אלא מודים איתמר כו' ה"ג בספר הישן הס"ל וא"ב שהוא ס"ל: **(ב)** תוס' ד"ה הכא וכו' אמאי תני לקטלא ממתניתין: **(ג)** ד"ה מני וכו' מדתני ובטוטפת וסרביטין:

גליון הש"ם

גמ' דאשה חונקת את עצמה. ומה הטעם נקרא קטלא. הרע"ב פי"ל מ"ח דכלים: [מכת"י **שם אלא אמר** רב יהודה משמיה **דאביי אפוזיינו.** [נער]ון ערך אב גרס כאן [אמזיינו, ומפרש אב שיש בו מיני הרבה כי מיני תרגומו זני. ונקלקלת בטעמא כי נתנה למעלה מן המצח במקום הטוטפת]: **שם כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר כל שהוא למטה מן השבכה.** לקמן דף סה ע"ל:

הגהות וציונים

(מ) לפי גירסת הס"א לקמן אלא מודים איתמר א"ר יוסף וכו' נראה למחוק תיבת "ליה" בתחלה עיין תוס' חולין קל ע"ב ד"ה אמר רבא (רש"ש): **(נ)** ס"א **אלא מודי' אתמר אמר רב יוסף אמר ר"י** אמר שמואל (גליון): **(ס)** הדק"ס כתב שצ"ל אלא אמר **מר** יהודה משמיה דאביי, והיא הנוסחא האמיתית דרב יהודה היה קשיש בהרבה מאביי. וכ"ה בע"ז טז ע"ב אמר אביי אמר לי מר יהודה וכ"כ בהגהות בן אריה עייש: **(ע)** פי' ציץ [ובערוך ערך אב פי' אב זיינא] (גליון) וכן פירש המהרש"ל בשם הר"י: **(פ)** ס"א **איתמר רב אמר כיפה של צמר תנן ושמואל אמר כבלא דעבדא תנן אבל כיפה של צמר שפיר דמי** (גליון), וכעי"ז במהרש"ל, ועיין קרבן נתנאל (סימן ב אות ג): **(צ)** **בכבול אף** לרה"ר כצ"ל (גליון): **(ק)** נראה או שצ"ל **משמיה דרב** או אמר אביי אמר **רבה.** כידוע דרק בתלמיד איתא "אמר אמר" (ב"ש) אולם בכת"י ובערוך ערך "כל" ובאו"ז סימן פד סק"ג ליתא "אמר רב", ובר"ף ובא"ש ליתא כלל רק סתמא דגמרא: **(ר)** בכת"י **כענין שנגעים** שעושין: **(ש)** צ"ל **ותוחבת** (ב"ש): **(ת)** בכת"י **וגוללתו:** **(ל)** נראה שהוא מלשון וקטפת מלילות, שקוטף הע"ר (רש"ש): **(ל)** **כמין כובע** (כ"ה ברש"י שברי"ף וכ"ה בכת"י): **(מ)** **ששומטת** מתחת השבכה ואינה מגלה **שערה** וכל שכן וכו' (כ"ה ברש"י שברי"ף): **(נ)** נדצ"ל **היכא:** **(ס)** להציע **כלאים** תחתיהן כצ"ל (גליון), ועיין מהרש"ל:

אין בה משום עטרות כלות. דגזרו עליהן שלא תלא בהן ממורבן ואילך משום לער בנמס׳ סוטה (דף מט.): ושמואל אמר. כטל דמתני׳ כשלא דעבדא ופליג אדר׳ אבהו: חותם שבצוארו. הוא כשלא דעבדא והיו עושין אותו משל טיט: דעביד ליה רביה. אית ליה אימתא ולא שקיל ליה מצוארו להוליכו מדו: מיפסק. החותם ונשבר ומירתת מרבו שלא יאמר שהוא נטלו להרלות בשוק שהוא בן חורין: ומקפל ליה. הטלית על כתפיו כדי שלא ירלה מקום החותם ולא יבינו שנפל ודמי[ד] הטלית על כתפו כמשוי: חייב חטאת. דאיכו תכשיט אלא בזמן שלובשו דרך מלבוש: בולהו רבנן לא ליפקו בסרבלי חתימי. היו עושין חותמות לטלימות שלהן כעין עבדים להרלות שהן כפופין לריש גלותא לא ליפקו דאי מיפסקי מרתתי ומקפלי להו: דלא קפדי עלך. אם תלך בלא חותם: יוצא העבד בחותם שבצוארו. ובשל טיט דלא קפיד עליה לאתויי ואי משום דמירתת מאי מוכחא נפקא מינה משום אימתא דרביה לא מייתי ליה בידיה דהא לאו הוכחה היא דעבדות אלא כשיבא על צוארו או בכסותו: וזה וזה אין מקבלין טומאה. דלאו לגוי עביד שיהא טמא משום תכשיט ואע״ג דבשל מתכת מוקמינן לה להא לקמן מיהו לאו לגוי דיליה הוא אלא לגנאי וכלי תשמיש נמי לא הוי: זוג. לגוי עביד: ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו. לקמיה מפרש טעמא: מקבלין טומאה. שתכשיט הוא: שבכסותה[ה]. עושיס לקוסיס מעילין שלא יטנפו: לא תצא[ו]. כדאמרינן בחידן פרקין (דף מד.): דממחזי כמאן דלחזל לחיגגא: אין מקבלין טומאה. דאין תכשיט לבהמה: לא אידי ואידי דעבד ליה רביה. דאע״ג דבטל דמתניתין אוקימנא בעבד איהו לנפשיה אמס בעל חותמת דרביה אם מקפיד עליו לאוקמיה בעבד אין מקפיד עליו להביא שבריו לבית אדוניו הלכך ליכא לאוקמיה בעבד ליה רביה דאי עבד ליה רביה לא הוה מיתסר בכל זמן שלא נפסק לא שקיל ליה מצוארו משום אימתא דרביה ואי מיפסק לא קפיד עליה בעליו משום פסידא דליכא פסידא הלכך לא מייתי ליה אבל הן לא איכא לאוקמא בשל טיט דבשל מתכת אין מקפיד עליו להביא שבריו לבית אדוניו הלכך ליכא לאוקמיה בעבד ליה רביה דאי עבד ליה רביה לא הוה מיתסר בכל זמן שלא נפסק לא שקיל ליה מצוארו משום אימתא דרביה ואי מיפסק לא קפיד עליה בעליו משום פסידא דליכא פסידא הלכך לא מייתי ליה: מתבדא. דבשל מתכת קאי מדאיטטריך למיתני אין מקבלין טומאה וטעמא משום דלאו לגוי עבידא: הני הוא דלא מקבלין טומאה. משום דלאו כלים נינהו הא שאר כלי מתכות מקבלין: כלים דידהו. דמתכות: אלא אי אמרת. כלים דידהו כלי העשוי מטיט כזה שאינו מגלרפו בכבשן מעשה ידי יוצר דמיהו קרוי כלי חרס אלא כלי אדמה מי מקבל טומאה בתמיה: כלי גללים. ᵉלפיעי נקר שעשה מהן כלי: דמיהא מומחא. שאינו בנגד ומו לא מיפסק: לא גזרו. לגאת בו ודבר הוא לענין אריג כי הא גוונא נמי[ז] אימתר דלשמעינן אלא מיישין תו לדלמא מיפסק: ושל מיישין בארג: ᶠאע״פ שחברו בדלת וקבעו בממרים טמא. והא דאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כד.) סדין שעשאו חלון טהור מן המדרס לאו משום קביעות גרידא טהור אלא מיירי שעשה שוס שינוי מעשה. והא דאמר בנגמר הדין (סנהדרין דף מח.) כפה שנתנתו לספר טהור מן המדרס אף על פי שלא עשה שוס שינוי מעשה כיון דנאסר בהנאה ע״י כן חשיב כשינוי מעשה:

מן

בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו וזה וזה אין מקבלין טומאה כו׳. ושנינן הא והא דעביד ליה רביה ולא קשיא ה) הא דתני

חשק שלמה על רבינו חננאל ה) נראה דאסור כאן וכל״ל ולא קשיא כאן בשל מתכת וכאן בשל טיט אמר מר נא תלא בשמש וכו׳ זה וזה אין מקבלין טומאה ומיישינו זוג של בהמה טמאה לא קשיא וכו׳:

והאמר שמואל יוצא העבד בחותם כו׳. ולא בעי לאוקמי מתניתין בחותם שבכסותו דאיכא ליה לאוקמה בעבד מיהו לנפשיה ומיירי מתני׳ בכל חותמות: **הא** דעבד איהו לנפשיה. קשה לרשב״א אמאי קרא מתני׳ בעבד מיהו לנפשיה בחבר כיון דליכא קפידא דרבו ו״ל דאיכא קלת קפידא אבל לא בל בך כמו בעבד ליה רביה: **במאי** אוקימתא להא דשמואל בעבד ליה רביה כו׳. אבל אי מיירי בעבד מיהו לנפשיה אמי שפיר דבטאורו ליכא לאימתא דלמא פסיק ליה בידים כדי שלא יבינו הרואין שהוא עבד אבל בכסותו איכא לאימתא דלמא מקפל טלימו לכסות החותם ולא ידע דיש בזה חיוב חטאת אבל בעבד ליה רביה משום אימתא דרביה ירא לקפל והשתא נמי ידע הש״ס לדרב יאמר אלא דלא ידע שיש לחוש דילמא מיפסיק ובחר דמשני מייתי דרב יאמר ונחת לפרושי שיש חיוב חטאת בקיפול: **דילמא** מיפסק ומרתת ומקפל ליה. דאיכא ליה טפי שיהיה מקופל משירלה רבו שנפסק לגמרי ויסטור שבמזיד פסקו למרוד בו: **לא** תצא בהמה כו׳. דמיחזי כמאן דלחזל לחיגגא כדפי׳ בקונ׳ דלא מגין לאיתר משום דילמא מיפסיק ואמי לאתויי דהא לעיל (דף מד:[ד]) מפרש דזוג אסור משום דאיחזי כמאן דלחזל לחיגגא ולא קאמר דלמא מיפסק דומיא דמותם:

מאי שנא זוג שבצוארו דלמא מיפסיק ואתי לאתויי. והא דתנן לקמן (דף פו:[ה]) בני מלכים יוצאין בזוגין וכל אדם אלא שדברו אכסיס בהווה אומר ר״י דאייתי בזוגין יקרים שיוצאין בהן בני מלכים בגון של בסף ושל זהב דליכא לאיתוי דלמא מיפסיק דאסתמא תקוענ הן יפה בשלשלאות של בסף והבא מייתי בזוג דעלמא דומיא דזוג של בהמה ולאמי דמוקי לה בגמרא[ו] בחריג בבסותו אמי נמי שפיר: **הב״ע** דמחי. ולא״ת כי היכי דזוג אייתי באמי הכי נמי אייתי חותם שבכסותו באמי ואם כן אמאי אסור וא״ל דזוג מותר לפי שדרך לאורגו בבגד אמין שוס בגד שלא יהא ראוי לגוי ותכשיט כזה ולא הטריחוהו לפוסקו מכל בגדים ולגנות הבגד אבל חותם אין דרך לעשותו בכל הבגדים שאינו יפוי הבגד ולכך גזרו אכסיס אפילו בחרוג בבסותו שיהא צריך לפוסקו אבל איכא שאין חרוג ולא״ת אדמלינן בין זוג שבצוארו לזוג שבבסותו ליפלוג בזוג שבבסותו גופיה בין אמי דלא אמי ויש לומר דיאתא ליה לאשמעינן דזוג שבצוארו אסור אפילו[ד] בחתיכת הבגד שסביב צוארו ואינה יכולה ליפול אלא ע״י[ד] אמיכה: **כדרב** הונא כו׳. ואע״ג דמילתא דרב הונא אייתי לעיל (דף מ.) גבי תלילה מדקאמר כל שהוא חריג משמע דה״ק בין לענין תלילה בין לענין דלמא מיפסיק לא חיישינן בחריג: ᶠאע״פ שחברו בדלת וקבעו בממרים טמא. והא דאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כד.) סדין שעשאו חלון טהור מן המדרס לאו משום קביעות גרידא טהור אלא מיירי שעשה שוס שינוי מעשה. והא דאמר בנגמר הדין (סנהדרין דף מח.) כפה שנתנתו לספר טהור מן המדרס אף על פי שלא עשה שוס שינוי מעשה כיון דנאסר בהנאה ע״י כן חשיב כשינוי מעשה:

מן

מסורת הש״ס עם הוספות

ה) לקמן קמז., ו) [לעיל מ.]. ז) תוספתא כלים (ב״מ) פ״א ה״ד (רש״ש ציי״ש), ד) ציי״ש בתוס׳ ד״ה משום, ט) ועיי״ש בתוס׳ סז. ד״ה בני מלכים, י) לקמן סז. (מהר״ם).

רבינו חננאל

ביזני כלומר חוטין הרבה ממיני צבעונין ותולין אותן בפני הכלה שלא יצערוה הזבובין שמתביישת להסיר הזבובין מעליה ותולין זה בפניה ונקראת כליא דיבי. והוא כגון אותה ששנינו (מדות פ״ד מ״ו) אמה כולה עורב. לפי שבמקדש [ראשון] שהיתה קדושתו בכל הקהל והיתה השכינה שרויה בו לא היו עופות פורחות עליו אבל במקדש שני פחדו שמא אין קדושתו כקדושת ראשון ושמא יפרחו העופות על המקדש וישליכו שם דבר טומאה ועשו צורה להבריח העופות מגגי ההיכל וקראו אותה כולה עורב כלומר זו מונעת העורבים מלפרוח בגג ההיכל וזו צורה כדרך שעושין עכשיו שומרי הזרעים: ת״ר שלשה דברים נאמרו באצטמא אין יוצאין בה לרה״ר לפי שאינה כליו כמשאוי חשוב. ואין בה משום כלאים דלא אריג הוא ואינה מטמאה בנגעים שאין בה שתי וערב. [אמר] רב הונא טוטפת ענ״ת עושות של מיני צבעונין עשירות עושות אותן של כסף ושל זהב: הא דאמר שמואל יוצא העבד בשבת בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו הא והא בחותם דעבד ליה רביה ובחותם שבכסותו אמאי לא נפיק חיישינן דלמא מיפסק ומירתת ומכפל לכסותיה ומנח ליה אכתפיה וכו׳ יוחנן דאמר היוצא בטלית מקופלת ומונחת לו על כתיפו בשבת חייב חטאת. וכדאמרו ליה לרב חנניא בר שילא רבנן בולהו לא ליפקו בסרבלא חתימה פי׳ דת המלך היתה באותה העת כל הקונה סרבלא מייתי לה גבי מוכס ויהיב ליה מיכסיה וחתים עליה במטבע של אינך כדי לידע שניטל מיכסא וכל טלית שנמצאת בלא חותם אינך נתפש לובשה כגנב המכס הלכך מתיירא כל אדם לצאת בטלית שתלוי עליה חותם זה חיישינן שמא יפסק החותם ומפני פחדו מן המוכס יסירה מעליה ויקפלה וישאנה על כתיפו כמשא לפיכך אסורה לכל אדם לצאת בטלית שיש עליה חותם אבל רב חנינה בר שילא שיש לו נשיאות פנים ואינו חושש מן המוכס מותר לו לצאת בטלית שיש בה חותם שאם יתחך החותם אינו חושש שאינו מתיירא מן המוכס ולא מזדלזל ומפני זה הטעם אסר שמואל לצאת העבד בחותם שעשה לו רבו בכסותו. תנ״ה יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו וזה וזה אין מקבלין טומאה כו׳. ושנינן הא והא דעביד ליה רביה ולא קשיא ה) הא דתני

עין משפט נר מצוה

יא א ב ממ״ר פ״ט מהל׳ שבת הל׳ יח [ועיין בגמ״מ] סמג לאוין סה טוש״ע א״ח סי׳ רס סעיף ה׳ טהג״ה:
יב ג ממ״ר פ״ח מהל׳ כלים הלכה ט:
יג ד שם הלכה ח:
יד ה ממ״ר פ״ב מהל׳ שבת הלכה י סמג לאוין סה טוש״ע א״ח סי׳ שה סעיף יב:
טו ז ממ״ר פ״ט מהל׳ שבת הלכה יח סמג שם טוש״ע א״ח סי׳ רס סעיף ה׳ טהג״ה:
טז ז ממ״ר פ״ח מהל׳ כלים הלכה ו:

גליון הש״ס

רש״י ד״ה כלי גללים צפיעי בקר. ע״ל דף נז ע״ב ברש״י ד״ה גללים. ועי׳ מגמות דף סט ע״ב מד״ה כלי גללים:

הגהות וציונים

ה) כת״י בדעבד (וכ״ה בתוס׳): ב) כת״י ובדרב יצחק בר יוסף: ג) תיבות ״דבי ריש גלותא״ ליתא ברש״י ובערוך ערך ״סנדל״ ובר״ג חננאל ובראשונים ובכת״י: ד) כת״י עלך (וכ״ה ברש״י): ה) בכת״י נוסף דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה: ו) צ״ל תניא (ב״ש): ז) [כלים פ״ר מ״א ע״ש] מנחות סט ע״ב [ושם איתא דבר זה בשם דאמר מר כלי אבנים] (גליון) ולקמן צו ע״א: ח) מ״ש זוג שבצוארו דלא דילמא כו׳ כצ״ל רש״ל (גליון) וכ״ה בכת״י: ט) בכת״י טמא (ונכון, דק״ס): י) נדפ״ל ורמי הטלית (באה״מ): כ) בדפו״י תחלת הדיבור ״כסות״ עושים לסוסים מצולים שלא וכו׳, ולפנינו ״שבכסותה״ הוגה ע״פ המהרש״ל ועיין מש״כ בבירור הגירסא בהגהות והערות על השו״ע (מהדו׳ הדרת קודש) סימן שה אות כ: ל) יש להוסיף לא תצא בזוג (באה״מ), וכ״נ בר״ן. ועי׳ לבושי שרד סי׳ שה סעיף יב. ועי׳ רש״י שבריר״ף: מ) תיבת ״נמי״ ליתא בכת״י: נ) אפילו מחי בחתיכת (כ״ה בתוס׳ הרא״ש): ס) נכון לגרוס ״אלא עם החתיכה״ (ברכות שמים): ע) שייך לע״ב (גליון):

ליקוטי רש״י

בטלית מקופלת. לאמר שנתנה על לאשו הגמיה שיפולים על כתפיו. חייב חטאת. שאין זה דרך מלבוש [לקמן קמז.]. כלי גללים. כלי גללי בהמה [מנחות סט: ציי״ש בתוס׳ והבהגרי״ב]. לפיעי נקר מפרש להו בנמנמות בפרק ר׳ ישמעאל (סט:) [ויומא ב.]. שיש [לעיל עז: ציי״ש בב״ח ובבגד״ש כאן ושם]. כלי אדמה. שאין עשויין מכלי חרס בנכנס אלא מן האדמה היא שהוא כאבן לכה ותוקקין ממנה כלים [ויומא שם]. אלא על ידי גיבול הוא בכלי נתר וכלי חרס. אין מקבלין טומאה. שאינם קרויים כלים לענין קבלת טומאה [לעיל שם].

אין כדר' שמואל בר'. דתמיד ליה כלי תשמיש דאדם משום דבעי ליה לקלא דע"י הזוג שמומע יודע היכן בהמתו עומדת ומונלה ע"י כך [ו] והוי כמקל של בהמה של מתכת דטמאה הואיל ואדם רודה בה וכ"מ לקמן [ז] גבי מירת טהורה דמשמיע [קול] בכלי מתכות אינו טומאת אלא היכא דבעי ליה לקלא והא דמשני הא דאית ביה עינבל הא דלית ביה עינבל אלא מחלק באית ביה עינבל בין בעי ליה לקלא בין לא בעי אומר ר"י דלא שכיח שיעשו עינבל אלא אם כן בעי ליה לקלא:

כל דבר אשר יבא. ואע"ג דהאי קרא לא לגבי טומאה כתיב אלא לגבי הגעלה מסתברא דהתם אין דיבור מעלה ומוריד ואם אינו ענין להגעלה תנהו לענין טומאה:

מתיב רבא הזוג והעינבל חיבור. פי' בקונטרס מדקרי ליה חיבור ש"מ דכי נתפרדו הוי כלי שיטול מקלמו ואע"ג דהדיוט יכול להחזיר כל כמה דלא אהדרי' לאו אדם הוא וקשה לר"י דהא מעיקרא נמי הוי ידענא דהוי כלי שיטול מקלמו ולהכי פריך למאי חזו ומשני דולאי באפי נפשה לא חזו לא זוג ולא עינבל אלא משום דהדיוט יכול להחזירו ומה שפירש נמי והתניא כו' [מ] גבי הדיא מספורת של פרקים לא עיין דהוא דזוג ועינבל מסנה היא במסכת פרה (פי"ג משנה ח) והדיא דמספורת בחוספתא דכלים ומפרש הרב פור"ת בשם ר' שמואל הואיל והדיוט יכול להחזירם ואע"ג דהשתא אלא עינבל לא חזי מידי כיון דהדיוט יכול בקל להחזירה כמאן דמיתבדי דמי ואם נטמא העינבל נטמא גם הזוג כאילו הן מחוברין ופקא מינה דלכשיתחברו יטמא הזוג אם הטוגע בו ומיהו אלא מיבור לא יטמא כי אם העינבל לבדו שנגע בטומאה והכי משמע לישנא דקאמר וכי תימא ה"ק אע"ג דלא מיתבדי כמאן דמיתבדי דמי משמע דאדאי הכי סבירא ליה דמדתלי טעמא בחזרת הדיוט משמע דסבר דלא חזי השתא למידי ומי נאו כמחוברי תשיב ליה היאך יקבל טומאה אמר דלא חזי מידי אלא חזרה: [מ] **מתיב** רבא הזוג והעינבל חיבור. אם נטמא זה נטמא זה וה"מ כשמחוברים אבל אלא בשעת מיבור אם נטמא זה לא נטמא זה ולא מיישינן להדיוט יכול להחזיר דהשתא מיהא לאו מחוברין מינהו וממשנה זו אין לנו להוכיח דמיירי בשעת מיבור דדקאמר וכי תימא כו' אבל מכח ברייתא מוכיח דבשעת מיבור מיירי ומברייתא גרידתא הוה מלי רבא לאוחוביה לאבי אלא דניחא ליה לאקשויי מהן דמיירי בזוג ועינבל בהדיא לאבי דאיירי נמי בזוג ועינבל: (**וכי** תימא בו"מ) והתניא מספורת של פרקים ואיזמל של רהיטני. שמי ברייתות הן במסכת כלים [ט] כל אחד בפני עצמה וברישא קתני בהדיא בשמיין מחוברין מקבל כל ג' טומאה בפני עצמו וגזרו על טומאה אלא בשעת מלאכה שיהא מיבור לטומאה ליטמא זה בשיטמא זה משום דדמי לשעת מלאכה אבל אלא בחיבורין משמע דאפי' גזירה דרבנן ליכא ואם נטמא זה לא נטמא זה דלא חיים למה שהדיוט יכול להחזירו: (**אלא** [מ]) אמר רבא הואיל ויבול להקישו. פי' מקבל טומאה הזוג אבל עינבל דאין לאוי להקישו לא ומספורת ואיזמל נמי אלא מיבור לאוין למעין מלאכה לאשונה ומקבלי טומאה כל אחד בפני עצמו כדתני בתוספתא [י]: **אלא** אמר רבא בו'. פירש בקונטרס דטומאה לא פרח הימנו כשנפרד משקיבל הואיל ולאוי להקישו והוה ליה ככלי (עץ [מ]) שניקב בפחות ממולית רמון אלא הוא: וכי תימא. דהאי מיבור דקאמר הכי קאמר אפי' מפולדים קרינן ליה מיבור ואמאי לאשמעי' דאם נתפרדו משנטמאו לא עלו מטומאתן: **הא תניא. גבי הדיא**': מספורת של פרקים. שמי סכיסים אלא מתפרדין: ואיזמל של רהיטני. פלינה [כ] של אומנים תריסים שנותנים האיזמל לתוך [מ] בין שני עלים הנעשין לכך ולאחר מלאכתו נוטלו ומצינו: חיבור לטומאה. ואם נטמא זה נטמא זה: **שלא בשעת מלאכה**. הואיל ואין לריכין להיות מחוברין הוו להו כשני כלים ואין [מ] מיבור ואף על פי שמחוברין דע"כ אלא בשעת מלאכה דומיא דשעת מלאכה קאמר ובשעת מלאכה מחוברין הן אלמא במחוברין עסקינן וגזרו לאחומרא על הטומאה לליהוי מיבור ועל הזאה דלא ליהוי מיבור ומשום הכי קתני מיבור לטומאה לעולם ואין מיבור להזאה לעולם: **אלא אמר רבא**. לא מיתא הואיל והדיוט יכול להחזיר דולאי (ג) חד מנא הואי כדקתני בברייתא [מ] הזוג והעינבל מיבור וכי מיפרדי הוי כלי שיטול מקלמו ואינו מקבל טומאה העינבל לעצמו אבל הזוג טמא לעצמו דלא ליה בטול ליה מחוברת כלי [מ]: הואיל דלא טהר מטומאה ואם חזר ומיבר דמכאן ואילך לא יקבל טומאה וקשה לר"י דלמה לא יקבל טומאה כיון דנפחת פחות מכשיעור דהוי כאילו אלא לגמרי ונראה לר"י דולאי גם מקבל טומאה מכאן ולהבא ולקונטרס דחקו לפרש כן משום דכשלא היה להם העינבל טהורין ולא מקבלי טומאה אף על גב דראוי להקישו ואינו דומה דכשלא היה בו עינבל מעולם ולאי טהור דכיון שעומד ליתן בו עינבל דהא עבד לקלא והוי גולמי כלי מתכות [מ] אבל משנגמר שהיה בו עינבל אף על פי שיטול מקבל טומאה אלא בטל מחוברת כלי שהיה עליו קודם לכן והר"ם הביא ראיה מחמת שחפרה ושייר פחות ממולית רמון דטהורה (חולין קלח.) אע"ג דחמת אלא שנקרע פחות

ושל דלת טהורה [מ] ושל דלת ועשאו לבהמה טמאה [מ] של בהמה ועשאו לדלת אף על פי שחיברו לדלת וקבעו במסמרים טמא שכל הכלים [מ] יורדין לידי טומאתן במחשבה ואין עולין מידי טומאתן אלא בשינוי מעשה לא קשיא הא דאית ליה עינבל הא דליתיה ליה עינבל מה נפשך אי מנא הוא אע"פ דליתיה ליה עינבל אי לאו מנא הוא עינבל משוי ליה מנא אין כדר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן [מ] דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מנין למשמיע קול בכלי מתכות שהוא טמא שנאמר [א] כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש אפי' דיבור יבא באש במאי אוקימתא [ב] בדלית ליה עינבל אימא מציעתא ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו וזה וזה מקבלין טומאה אי דלית ליה עינבל מי מקבלי טומאה ורמינהו [ג] [ב] העושה זגין למכתשת ולעריסה ולמטפחות ספרים ולמטפחות תינוקות יש להם עינבל טמאין אין להם עינבל טהורין ניטלו עינבליהן עדיין טומאתן עליהם ה"מ בתינוק דלקלא עבידי ליה אבל גדול תכשיט הוא ליה אע"ג דלית ליה עינבל: אמר מר ניטלו עינבליהן עדיין טומאתן עליהן למאי חזו אמר אביי הואיל שההדיוט יכול להחזירו [ד] מתיב רבא [מ] [ג] הזוג והעינבל חיבור וכי תימא הכי קאמר אע"ג דלא מחבר כמאן דמחבר דמי והתניא [מ] מספורת של פרקים ואיזמל של רהיטני חיבור לטומאה ואין חיבור להזאה ואמרינן מה נפשך אי חיבור הוא אפילו להזאה (ה) ואי לא חיבור הוא אפילו לטומאה נמי לא ואמר רבה דבר תורה בשעת מלאכה חיבור בין לטומאה בין להזאה שלא בשעת מלאכה אינו חיבור לא לטומאה ולא להזאה וגזרו על טומאה שלא בשעת מלאכה משום טומאה שהיא בשעת מלאכה ועל הזאה שהיא בשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה אלא אמר רבא הואיל

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ח מהל' כלים הלכה יב:
יח ב מיי' פ"ח מהל' כלים הלכה ז:
יט ג מיי' פ' יב מהל' פרה הלכה ט:

רבינו חננאל

אין מקבלין טומאה בדלית ליה עינבל והא דתני טמא בזוג שיש לו עינבל. פי' **עינבל** הברזל שבתוך הזוג המקיש בדופני הזוג ומשמיע הקול. וכי הא דאמר כו' מנין למשמיע קול בכלי מתכות שטמא שנאמר כל דבר אשר יבא באש אפילו דבור במשמע. **ואקשינן במאי** אוקימנא להא דתני בזוג בהמה אין מקבלין טומאה בדלית לה עינבל אימ' מציעתא אין העבד יוצא בזוג שבצוארו אבל יוצא בזוג שבכסותו וזה וזה מקבלין טומאה ואי לית ליה עינבל מי מקבלי טומאה והתנן העושה זגין למכתשת ולעריסה ולמטפחות ספרים ולמטפחת תינוקות כולן יש להן עינבליהן טמאין אין להן עינבליהן טהורין כו'. **ושנינן הא בתינוק דלקלא עבידי** אבל גדול כגון העבד דלתכשיט עביד ליה רביה אע"ג דלית ליה עינבל מקבל טומאה. **ואקשינן** ניטלו עינבליהן עדיין טומאתן עליהן אי נטלו עינבליהן למאי חזו ושנינן בזה דכיון דהדיוט יכול להחזירו אע"פ שעדיין לא החזירו כמחוזר דמי. **אינו** והא תנינן מספורת של פרקים ואיזמל של הרהיטני כו' וכבר פירשנו למעלה (מח:) ומשני

רב נסים גאון

הזוג והעינבל חיבור. ראוי לידע כי זה הזוג זולתי הזוג הנאמר בבי נזיר. ותמצא פי' דבר זה במסכת נזירות בפ' ג' מינין (דף לד) חרצנים אלו החיצונים הזגין אלו הפנימיים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר שלא תטעה כזוג של בהמה החיצון זוג והפנימי

ליקוטי רש"י

שכל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה. כגון גולמי כלים דאמר בהכל שומעין (חולין כח.) כל שעתיד לשוף לשבר ולגרר ואמר התם דאמרי מסרון מלאכה הוא וטהורים ואם חיבר עליה אלא לשוף ואלא לשבר הצילמו מתמנה זו לידי גמר מלאכה מטמן ולהבא [קידושין נט.]. [משמשבר] עליו שזה יהא גמר מלאכתן כגון שמיבר לדרגם לו לדולבקי כיון שעיבדו מקבל טומאה ומלמלי עיבדי לרלוטות וסגלין אין מקבלים טומאה עד שיגמרו למלאכת הסגלין [סוכה יד.]. מאחר שחיבר עליו שיעתנו כמות שהוא עכשיו ולא יוסיף תיקון אחר הוא גמר מלאכתן ומקבל טומאה [לעיל נב:]. **ואין עולין מידי טומאתן.** משקבלוה [קידושין שם]. מתמצה מוכח קבלת טומאה אין עולין ממתמצה כגון עיבדי לשלמן ולדרגם ומיבר עליו לרלוטות וסגלין אין מתמצה מבעלמן מתורת קבלת טומאה [סוכה שם]. מאחר שחיבר על הטוח לפעות שטיח ירד לידי טומאה ואם חזר ומיבר עליו לרלוטות וסגלים לא בטל מתורת כלי [לטהר] בכך עד שיתן בו אחמל דהוי שינוי מעשה [לעיל שם]. **אלא בשינוי מעשה.** שיעשה בה מעשה לקלקלה שיבטל אם יעקנס ואין עד שלא יקבלו טומאה אין עולין מתורת קבלת טומאה שירדו מתמצה זו אלא בשינוי מעשה עד שיתחיל לשוף לשבר ולגרר [קידושין שם]. עד שיתן בו אחמל [סוכה שם]. [המשך בדף נט.]

מסורת הש"ס עם הוספות

א) כלים פכ"ח מ"ט סוכה יג: לעיל נב: קדושין נט. **ב)** [מנחות דף קטו.]. **ג)** לקמן סג.; **ג)** תוספ' דכלים ב"מ פ"ח. **ד)** כה"ג איתא בכלים פרק כו מ"א אליבא דרבי יוסי (רש"ש), **ה)** פרה פי"ב מ"ח, **ו)** לעיל מח: [תוספ' כלים ב"מ פ"ג], **ז)** לף נב: ליתא שם אולם ברש"י שם איתא כן עיי"ש בד"ה טהורות ואולי צ"ל מח: ועיין פני יהושע, **ח)** סג.; **ט)** [נפ"ג דנגעים מציעתא], **י)** כלים ב"מ פ"א ה"ב וה"ו, **כ)** חולין כה ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אפי' להזאה נמי ולאי לאו מיבור: **(ב)** רש"י ד"ה מיבור עינבליהם וכו' ומעיקרא כי אין להם עינבל דקתני טהורין משום דעדיין: **(ג)** ד"ה אלא אמר וכו' דולאי לאו חד מנא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אין זכו' הוי כמקל של בהמה. לעיל נב ע"ב:

תורה אור השלם

א) כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהַר אַךְ בְּמֵי נִדָּה יִתְחַטָּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבֹא בָּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַּמָּיִם: [במדבר לא, כג]

הגהות וציונים

מ) בכת"י **טהור** (נכח, דק"ס. וכ"ה ברש"י); **ב)** בכת"י **טמא** (נכח, דק"ס. וכ"ה ברש"י עפ"י דפו"י); **ג)** עיין מהר"ם: **ד)** צ"ל **עד שנעלך** (מהר"ם בנעט); **ה)** רש"ל מוחק כ"ז (גליון) משום שמתוס' ד"ה אלא אמר רבא נראה שלא היה לפניהם כן ברש"י ולכן מחק גם בד"ה אלא אמר (הגו"צ אות ל) (מב"ג); **ו)** לפי המהרש"ל צ"ל **אם**: **ז)** היינו גבי הזוג והעינבל: **ח)** צ"ל **פליינ"א** (כ"ה בנמוקי יוסף, דפו"ר **פלינ'**); **ט)** לְהַגֵּדָ: **י)** בכת"י **ואינו**: **כ)** משנה ערוכה היא בפרק יב דפרה וכמ"ש התוס' ד"ה מתיב הא' (רש"ש): **ל)** ואינו מקבל טומאה הזוג לענין אבל לענין **מפרה טומאה לא פרחה מיניה משקבלה** כצ"ל והשאר נמחק רש"ל (גליון): **מ)** מלת "כו'" שייך אחר מלת פרקים בסמוך: **נ)** רש"ל והר"מ כתבו דכל הנך דיבורי תוס' הם דיבור אחד מן מתיב רבא עד סוף ד"ה אלא וכו' כדתני בתוספתא (גליון): **ס)** ר"מ מ"ז (גליון) צריך לגרסה רק שאינו התחלת הדיבור (מהרש"ל): **ע)** עיין רש"י לקמן קיב ע"ב ד"ה כל כלי:

הואיל וראוי להקישו ע"ג חרם. ומסמיע קול כבתחלה ולא בטל ליה ממלאכה דאשונה והוה ליה ככלי שניקב בפחות ממונין רימון דקיי"ל דלא טיהר מטומאתו[ג] משום דראוי למלאכתו והשתא אימרינו כולהו דבמה טהורה בלא עינבל כדקתני במתני' קמייתא דלאו מנא הוא ובעינבל טמא כדאוקמינן בגמרייתא דעינבל משום לה מנא ולמדם גדול אף בלא עינבל טמא דלתכשיט הוא ולא בעי עינבל והייט דקתני בקמייתא דמקבלין טומאה ודקטנים לקלא עביד קבולי הוא דלא קביל בלא עינבל כדקתני אין להם עינבל טהורים בשלא היה לו עינבל מעולם דלא נגמרה מלאכתן[ד] נטלו עינבלין בין לפני טומאה בין לאחר טומאה[ה] טמאים דלא נשתברו כשיעור: ה"ג לה בת"כ[ו] וכל הכלי אשר ישב עליו. ריש"ה דקדא וכל המשכב וגו' יכול כל כלי במשמע ואפי' אין עשוי לישיבה: תרקב. תני סתם פי' תרי וקב: ת"ל אשר ישב. מדלא כתיב גבי[ז] משכב אשר שכב וגבי מושב אשר ישב כתיב אשר ישב ישב ישב משמע שישכב עליו תמיד ויושב עליו תמיד במיושב לשכיבה ולישיבה וגבי משכב נמי דריש ליה התם הכי ובכל הספרים כתיב והיושב על הכלי אשר ישב עליו וקדא אחר הוא[ח] ומפרשים אותו התלמידים מדכתיב היושב על הכלי אשר ישב עליו אמי ישיבות ריבה הכתוב ללמדך דבמיושב לישיבה קאמר ולא היא דאמי ישיבות דקאמר טומאה גריכי כדמפרש התם[ט] יושב אע"פ שלא נגע אלא ישב או נתלה ולא נגע טמא דאינטריך למיכתב גבי זב שטמא כלי בישיבתו ואע"פ שלא נגע ואינטריך גבי טהור נמי שנטמא גם הוא בישבו עליו אע"פ שלא נגע ועוד בת"כ לאו אהתוא קדא קתני לה: ר' אלעזר אומר במדרסות כו'. בין בתחלת טומאה לענין שאמרנו דאינו מטמא מדרס למיהוי אב הטומאה בין בסוף טומאה כגון ג' על ג'[ט] שנטמאו מדרס למיהוי אב הטומאה ונתלקו טהור מן המדרס[י] דאמרינן בו עמוד ונעשה מלאכתנו דראשונה שהיה ראוי לישיבה והרי עתה אינו ראוי לכך הלכך טהור מן המדרס ואע"ג דאית בכל חד שלש על שלש והוי כלי לקבל טומאה מיהו מתורת אב הטומאה טהור לו: ואין אומרים. לענין אב הטומאה של טומאת מת עמוד ונעשה מלאכתנו כלומר אם נטמא ונשבר ועודהו ראוי למלאכה בעלמא שאין מענין מלאכה דאשונה טמא ולא אמרי' עמוד ונעשה מלאכתנו דאשונה וכיון דלא חזי להכי יהא טהור וכ"ש דבתחלת טומאה אין אומרים עמוד ונעשה מלאכתנו דאשונה דמימא אם אינו מיוחד למת לא יקבל טומאת מת דהא כלי מעשה כתיב[כ]: אומר בו'. דאי לא עביד מענין מלאכה דאשונה טהור ועל כרחין לא איתמר דר' יוחנן אלא לענין שנשבר ונטהרו כדפרישית לליכא לפרושא כי ההיא דמדרסות ולמימרא דכלי שאינו עשוי למת לא יטמא במת דהא כתיב (במדבר יט) והזה על האהל ועל כל הכלים: איפוך קמייתא. דר' יוסי בר' חנינא לר' יוחנן: מנדל של בהמה. שלא ליזוק בפרסותיה בתנאים: למאי חזי. אי משום בהמה אין מתכשיט לבהמה: מניחו ברגליו. הוא בעצמו אלמא הואיל ונשם מנדל עשאו אי לאו דראוי לנעילה לא הוה מטמא ליה ר' יוחנן: אביה ביניהו דמאים. לרב לא מטמא דאין ראוי לשתות ורב סיבה לית ליה קסבר אין מוליכין שמן למלאכה לסוך וה"ס בין רב (בין)[ל] לר' יוחנן נמי איכא ביניהו דמאים: בין ר' חנינא וכו' איכא ביניהו דיקיר. כבד ואין ראוי בו[מ] לבדעת:

כדעבד

פחות ממונין רימון מקבל טומאה[מא] ועוד קשה לר"י לפי' הקונטרס דלטומאה שהיתה עליהן אלא תפרח מהני שפיר טעמא דהדיוט יכול להחזירו בלא טעמא דראוי להקישו כדאשכחן בפ' אלשה שאכלו (ברכות נ:) גבי מטה דאפי' מפורקת לא פרחה טומאה מינה אא"כ נגנבה או שאבדה חציה או שאבקוה חציה או שותפים שאין סופן לחברה ולא אינטריך כלל לטעמא דהקשה אלא לענין לקבל טומאה מכאן ולהבא דהאי טעמא הואיל והדיוט יכול להחזירו לא מהני לקבל בה טומאה כדקתני התם החזירה מקבלת טומאה מכאן ולהבא ולאמי נמי הוה בעי למימר דמשום דהדיוט יכול להחזירו מקבלין שניהן זוג—והעינבל טומאה מכאן ולהבא ורילצ"ל הכא דאיה לפי' הקונטו' דתניא בתוספתא דמסכת כלים בפ' דשב"ג[מב] העושה זוג למכתשת ועריסה ולמטפחות תיבוקות ניטלו עינבליהן טהורין משמע דזוגן טהורין ולפירוש הקונטו' ניחא דטהורין דלא מקבלי טומאה מכאן ולהבא אבל לפר"י קשה אמאי טהורין[מג] ור"י הביא דכמה בריתות יש בתוספתא דפליגי אש"ס שלנו: ורבי יוחנן אמר הואיל וראוי לנמע בו מים לתינוק. קשה לרשב"ם דע"כ בלא ייחדו מיירי מדקאמר הואיל וראוי משמע בראוי בעלמא אפי' בלא ייחוד ועוד דאיחדו לכך לא הוה פליג ר' יוסי בר' חנינא ועוד דאיחדו אפי' לא היה לו עינבל מעולם נמי מקבל טומאה ועוד אי איחדו מיירי מאי פריך דר' יוחנן אדר' יוחנן הא התם ע"כ מיירי בלא ייחדו דאיחדו אפי' במדרסות נמי אין אומרים עמוד ונעשה מלאכתנו ולקמן בפ"פ המניח (דף לה: ושם) גבי ניקב כמוליא זית טהור מלקבל בו זיתים ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים ופי' בקונטרס אם ייחדו לרימונים ואי לאו פי' הקונטו' דהתם הוה ניחא ור"ל דאפי' לפירוש הקונטרס הכא חזי טפי ע"י גימוע משום דהואיל דמעיקרא הוה כלי גמור וגם עתה הדיוט יכול להחזירו אית לן למימר דע"י דבר מועט שעדיין ראוי לגמוע בו מיס תמיד כלי אפי' בלא ייחוד ומ"ד נמי הואיל וראוי להקישו דבעי מענין מלאכה דאשונה אמי שפיר בכל ענין דאפי' לא בענין בעלמא ייחוד הכא אמי שפיר דלא מהני גמוע מיס משום שעומד עדיין למלאכתו דאשונה להחזיר בו העינבל ואומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו וכ"ש דאי בענין בעלמא ייחוד דאמי טפי שפיר: ואין אומרים בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו. לפירוש הקונטו' קשה לר"י למה ליה לתפוי בריתא דתרקב כיון דלא שייכא למילתיה דר' אלעזר ור' יוחנן אלא נראה לר' יצחק כפירוש ריב"ם אומרים בפרסות עמוד מעל תרקב זה ונעשה מלאכתנו שאינו יכול להיות טמא מדרס ע"י שאתה יושב עליו הואיל ואינו מיוחד לכך דקתני בבריתא ואין אומרים בטמא מת עמוד מגמוע מיס בזה הזוג או בזה הסנדל של בהמה ונעשה מלאכתנו ליתן בו העינבל כדי להשמיע הקול וליתן סנדל ברגלי הבהמה אלא טמא טומאת מת על ידי הגימוע אע"פ שאינו מיוחד לכך והוי בר קבולי טומאה דהשיב כלי ע"י גימוע מיס ור' יוחנן אמר אף אומר כו' דבעינן שיהא ראוי למלאכתו דאשונה ולא מהני ליה מידי לקבולי טומאה מה שראוי למלאכה אחרת אבל הקשת זוג ע"ג החרס והנחת סנדל של בהמה ברגלו כשברת מן הקרב הוי מענין מלאכה דאשונה ולהכי הוי בר קבולי טומאה ולא שייך למימר בה עמוד ונעשה מלאכתנו דהיינו נמי מלאכתו: סנדל של בהמה של מתכת. ושל עץ אינו ראוי לכל הני דברים דמפרש בסמוך דדקא הבהמה לקלקלו ורבינו שמואל גרים סנדל של בהמה ושל מתכת ומיירי בסנדל של מתכת בעלמא ולא בזוג ופ"ת והא בזוג שלא היה בו עינבל מעולם לא מטמינן משום דחזי כמו זוג שלא היה בו עינבל מעולם לכיון דנעשה לצורך בהמה אינו מקבל טומאה וי"ל דתמלתו נמי עשוי לשמות בו מים במלחמה או לסוך אלא שעיקרו עומד לבהמה ואומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו לאמתן דבעי מענין מלאכה דאשונה: בשעה שבורח מן הקרב מניחו ברגליו. תימה א"כ טמא מדרס ומאי בתוספתא דכלים פרק כיפה[מד] ג' סנדלים הם של אדם טמא מדרס של מתכת ושל בהמה טמא טומאת מת משמע אבל מן המדרס טהור: ולא בעיר של זהב. אור"ת דאלאו הייט נושקת כדפי' בקונטו'[מה] דהא אמרי' בפרק בתרא דטוטה (דף מט:) מאי עטרות כלות עיר של זהב משמע דעשר הוא כעין עטרה ואע"ג דאמרי' התם בפולמוס של מיטוס גזרו על עטרות חתנים וכלות והכא לא אסרו אלא בשבת[מו] אור"ת דדוקא לחתנים וכלות גזרו ולא לאחר בני אדם[מז]:

מן

הואיל וראוי להקישו על גבי חרס אמר ר' יוסי בר' חנינא הואיל וראוי להקישו על גבי חרס ר' יוחנן אמר הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק ור' יוחנן לא בעי מעין מלאכה ראשונה[מ] והתניא[מא] וכל כלי אשר ישב עליו וגו' יכול כפה סאה ישב עליו וגו' יכול כפה סאה וישב עליה כפה תרקב וישב עליה יהא טמא תלמוד לומר (ח) אשר ישב עליו הזב מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו ר' אלעזר אומר במדרסות אומרים עמוד ונעשה מלאכתנו ואין אומרים בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו ור' יוחנן אמר אף אומר בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו איפוך קמייתא ומאי חזית דאפכת קמייתא איפוך בתרייתא הא שמעינן ליה לרבי יוחנן דבעי מעין מלאכה ראשונה (דתניא[מב]) [מג] סנדל של בהמה של מתכת טמא למאי חזי אמר רב ראוי לשתות בו מים במלחמה ור' חנינא אמר ראוי לסוך בו שמן במלחמה ור' יוחנן אמר בשעה שבורח מן הקרב מניחו ברגליו ורץ על קוצין ועל הברקנים מאי בין רב לר' חנינא איכא ביניהו דמאים בין ר' יוחנן לר' חנינא איכא ביניהו דיקיר: [מד] ולא בעיר של זהב: מאי בעיר של זהב [מה] רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ירושלים דדהבא

כדעבד

לומרים עמוד ונעשה מלאכתנו ולקמן בפ"פ המניח (דף לה: ושם) גבי ניקב כמוליא זית טהור מלקבל בו זיתים ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים ופי' בקונטרס אם ייחדו לרימונים ואי לאו פי' הקונטו' דהתם הוה ניחא ור"ל דאפי' לפירוש הקונטרס הכא חזי טפי ע"י גימוע משום דהואיל דמעיקרא הוה כלי גמור וגם עתה הדיוט יכול להחזירו אית לן למימר דע"י דבר מועט שעדיין ראוי לגמוע בו מיס תמיד כלי אפי' בלא ייחוד ומ"ד נמי הואיל וראוי להקישו דבעי מענין מלאכה דאשונה אמי שפיר בכל ענין דאפי' לא בענין בעלמא ייחוד הכא אמי שפיר דלא מהני גמוע מיס משום שעומד עדיין למלאכתו דאשונה להחזיר בו העינבל ואומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו וכ"ש דאי בענין בעלמא ייחוד דאמי טפי שפיר: ואין אומרים בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו. לפירוש הקונטו' קשה לר"י למה ליה לתפוי בריתא דתרקב כיון דלא שייכא למילתיה דר' אלעזר ור' יוחנן אלא נראה לר' יצחק כפירוש ריב"ם אומרים בפרסות עמוד מעל תרקב זה ונעשה מלאכתנו שאינו יכול להיות טמא מדרס ע"י שאתה יושב עליו הואיל ואינו מיוחד לכך דקתני בבריתא ואין אומרים בטמא מת עמוד מגמוע מיס בזה הזוג או בזה הסנדל של בהמה ונעשה מלאכתנו ליתן בו העינבל כדי להשמיע הקול וליתן סנדל ברגלי הבהמה אלא טמא טומאת מת על ידי הגימוע אע"פ שאינו מיוחד לכך והוי בר קבולי טומאה דהשיב כלי ע"י גימוע מיס ור' יוחנן אמר אף אומר כו' דבעינן שיהא ראוי למלאכתו דאשונה ולא מהני ליה מידי לקבולי טומאה מה שראוי למלאכה אחרת אבל הקשת זוג ע"ג החרס והנחת סנדל של בהמה ברגלו כשברת מן הקרב הוי מענין מלאכה דאשונה ולהכי הוי בר קבולי טומאה ולא שייך למימר בה עמוד ונעשה מלאכתנו דהיינו נמי מלאכתו: סנדל של בהמה של מתכת. ושל עץ אינו ראוי לכל הני דברים דמפרש בסמוך דדקא הבהמה לקלקלו ורבינו שמואל גרים סנדל של בהמה ושל מתכת ומיירי בסנדל של מתכת בעלמא ולא בזוג ופ"ת והא בזוג שלא היה בו עינבל מעולם לא מטמינן משום דחזי כמו זוג שלא היה בו עינבל מעולם לכיון דנעשה לצורך בהמה אינו מקבל טומאה וי"ל דתמלתו נמי עשוי לשמות בו מים במלחמה או לסוך אלא שעיקרו עומד לבהמה ואומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו לאמתן דבעי מענין מלאכה דאשונה: בשעה שבורח מן הקרב מניחו ברגליו. תימה א"כ טמא מדרס ומאי בתוספתא דכלים פרק כיפה[מד] ג' סנדלים הם של אדם טמא מדרס של מתכת ושל בהמה טמא טומאת מת משמע אבל מן המדרס טהור: ולא בעיר של זהב. אור"ת דאלאו הייט נושקת כדפי' בקונטו'[מה] דהא אמרי' בפרק בתרא דטוטה (דף מט:) מאי עטרות כלות עיר של זהב משמע דעשר הוא כעין עטרה ואע"ג דאמרי' התם בפולמוס של מיטוס גזרו על עטרות חתנים וכלות והכא לא אסרו אלא בשבת[מו] אור"ת דדוקא לחתנים וכלות גזרו ולא לאחר בני אדם[מז]:

מן

מסורת הש"ס עם הוספות

ח) מגיגה כג: כלה מט:; ג) [כלים פי"ל מ"ס], ג) כלים פי"ז מ"א, ד) זבים פ"ב ה"ד, ה) ויקרא טו ו, ו) פ"ג ה"א עיי"ש, ז) כלים פכ"ז מ"י, ח) במדבר לא נא ועיין לקמן ס., ט) תוספתא כלים בבא מציעא פ"ו ה"ו ועיין מהרש"א ובהערות שם ובמהר"ם, י) ב"מ פ"א ה"ד, כ) ב"ב ספ"ב, ל) לעיל נז. ד"ה עיר של זהב.

הגהות וציונים

מ) [צ"ל דתנן] (גליון): כ) כת"י ודפו"י אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן (וכ"ה ברי"ף וברא"ש): ג) לפי הגהת מהרש"ל צריך למחוק תיבות "בשלא וכו' מלאכתן" (ב"ש): ד) נטלו עינבלין[ה]] אחרי טומאתן טמאין דלא כצ"ל רש"ל (גליון): ה) גבי משכב אשר שָׁכַב וגבי מושב אשר יָשַׁב. וכתיב יִשְׁכַּב יִשְׁבַּ. משמע שישכב עליו תמיד וַיֵּשֶׁב עליו תמיד וכו' על הכלי אשר יָשַׁב עליו וכו' אע"פ שלא נגע אלא יָשַׁב וכו': ו) פי' שלשה על שלשה (מהרש"ל) ר"ל טפחים ושלש על שלש הייגו אצבעות: ז) במהרש"א איתא בין לרב ובין לר' יוחנן איכא ביניהו, עיי"ש, ועי' בנימוקי הגרי"ב שם שתיבות "ר"ה" בין רב לר"י כו' צ"ל בסוף הדיבור הבא, וכצ"ל בן לברוח ודה"ה בין רב לר' יוחנן נמי איכא ביניהו ובדלא מאים, עיי"ש: ח) מלת "בו" נוסף ע"פ המהרש"ל (דפו"ר) ונדצ"ל ואין ראוי לברוח בו וכ"ה בכת"י: ט) גירסת הגר"א בתוספתא עינבליהן טמאין (רש"ש עיי"ש, הגהות בן אריה): י) [שייך במשנה דלעיל נז ע"א] (גליון): כ) עיין רש"ש דזהר פרכת הגמ' מאי בעיר של זהב דא"א לפרשה כפשוטה דא"כ גם בחול אסור ועיי"ש: ל) [מפני שיש להן שמחה בהן ועי' תוס' גיטין ז ע"א ד"ה עטורות] (גליון):

ליקוטי רש"י

[שייך לדף נח:]

איזמל של רהימני. פלייר"ם בלע"ז של עץ וכרזל חד נעוץ בתוכו ונכון משום פני ריחוב הקרש ומסליקה [לקמן צז:]. פלייר"ם שממתקים בה את התרסין וטוחנין הכרזל לתוך דפוס של עץ סתמוקן לו ולאחר מלאכתו טוטלו הימנו. ואין חיבור להזאה. ונריך להזות על שמיסס [לעיל מח:]. וגזרו על בזמאה שלא בשעת מלאכה. שיהא חיטור. ועל הזאה שהיא בשעת מלאכה. שלא יהא חיטור הלכך חיטור לעומאה לעולם ואין חיטור להזאה כלל [שם מט:].

[ע"כ שייך לדף נח:]

תרקב. תני סתם תרי וקב דהיינו שלש קבין שהן תני סתם [ערכין כה.]. ת"ל אשר ישב עליו. יָשַׁב לא נאמר אלא אשר יָשַׁב עליו הזב נמי ממיוחד לכך [ויקרא טו, ד]. מדלא קבין אשר יָשַׁב לא אמרינן אלא אשר ישב עליו אמרינן אלא אשר יָשַׁב לא אמרינן אלא אשר ישב עליו הזב נמי ממיוחד לכך [חגיגה כג:]. מי שמיוחד לישיבה. הוא דהוו אב הטומאה לכתיב וכנס בגדיו וגו'. יצא זה. סתם ותרקב שאינו מדרס הזב לטמא אדם וכלים אבל עומאין הם עומאת מגע הזב להיות רשאים ומתמא נעשין אב הטומאה [נדה מט:]. ירושלים דדהבא. ירושלים של זהב נמי עפם שמגיירת בכל עניני ירושלים [נדרים נ:]. מכשיר של זהב שירושלים מגוירת בה [ר"ן שם].

עין משפט נר מצוה

כ) א מיי' פ"ז מהל' מאכל ומשקה הלכה ח:

כא) ב מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה ח: שבת הלכה ו סמג לאוין סה טור וש"ע א"ח סי' שג סעיף ד:

רבינו חננאל

רבא הואיל וראוי להקישו לתינוק ע"ג חרס ולהשמיע קול. ר' יוחנן אמר הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק עדיין תורת כלי עליהן ולפיכך עדיין טומאתו עליהן. ואקשינן וכי ר' יוחנן לא בעי (שישא) [שיהא] בכלי המשמש מענין מלאכתו [והתניא] והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא יכול כפה סאה וישב עליה כפה כו' עד ור' יוחנן אמר בטומאת מת עמוד ונעשה מלאכתנו. הנה בפי' ר' יוחנן אמר כי אין הכלי מקבל טומאה אלא אם הוא ראוי למלאכתו שנעשה בו. ואפיך קמייתא ואימא ר' יוחנן אמר הואיל וראוי להקישו ע"ג חרס משום דשמעינן ליה לר' יוחנן בהדיא דבעי מעין מלאכתו ראשונה דתניא סנדל של מתכת טמא. ואמרינן למאי חזית [רב] אמר חזי לשתות מים ר' חנינא אמר ראוי לסוך בו שמן ר' יוחנן [אמר] ראוי להניחו ברגליו כשברוח ורץ על הקוצי' ועל הברקנים. הנה שמענו לר' יוחנן דבעי מעין מלאכתו ראשונה כשם שמתחלה למנעל הרגל כך באחרונה: מתניתין ולא תצא אשה בעיר של זהב. מאי עיר של זהב דדהבא ירושלים

רב נסים גאון

איגבל: מאי עיר של זהב אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ירושלים דדהבא כי דעביד לה (ר' יוחנן) [ר"ע] לדמיתהו. תמצא במס' נדרים בפרק הנודר מן המבושל (ר' ג) ר' עקיבא איקדשא ליה ברתיה דבר כלבא שבוע שמע אבוהא אדרא הנאה מכל נכסיה אזלא ואיתנסיבא ליה בסיתוא הוה גנו בי תיבנא הוה מנקיט לה תיבנא מן מזיה אמר לה אי הואי לי רמינא ליך ירושלים דדהבא והזכירו אחר כך שהגיע

הגהות הב"ח

(מ) גמ' מלגמוד לומר וכל הכלי אשר ישב:

תורה אור השלם

א) כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הַזָּב יִטְמָא וְכָל הַכֵּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו יִטְמָא: [ויקרא טו, ד]